



Yargının istinaf kamburu

MEHMET GÜN

10.02.2026 - 08:00
YAYINLANMA

09.02.2026 - 11:19
GÜNCELLEME



Avrupa Birliği'ne (AB) tam üyelik heyecanının yükseldiği zamanlarda, Türkiye'nin gerçeklerine uymadığı, ihtiyacı da olmadığı halde, 2004 yılında kurulan, fiilen 2016 yılında faaliyete geçirilen, "istinaf mahkemeleri" dediğimiz "Bölge Adliye Mahkemeleri (BAM)" ile "Bölge İdare Mahkemeleri (BİM)", olması gereken işlevini göstermeyip, hem yargılama süresini uzatan hem de temyizdeki hâkim teminatlarını zayıflatan bir kambur gibi. O tarihlerde adliye koridorlarında, "bir ara kurulmasından vazgeçilse de AB'nin hibe kredisini iade etmek gerekeceği için istinaf mahkemelerinin istemeyerek de olsa faaliyete geçirildiği" konuşulurdu.

Adalet İstatistikleri'nin 2024 yılı verilerine göre, Türkiye'de ilk derece adliye mahkemelerinde 5 milyon 369 bin 402'si hukuk, 3 milyon 919 bin 685'i ceza olmak üzere, toplam 9 milyon 289 bin 87 dava var. İlk derece mahkemeleri, hukuk davalarını ortalama 228 günde, ceza davalarını ise ortalama 265 günde sonuçlandırmakta. Yargıtay'da ise 2024 yılında hukuk dairelerinde 181 bin 320, ceza dairelerinde ise 490 bin 746 dosya vardı. Yargıtay'daki işleri hukuk daireleri ortalama 240 günde, ceza daireleri ortalama 556 günde sonuçlandırmakta.

İstatistiklere göre 2024 yılında BAM ceza dairelerinde toplam 1 milyon 145 bin 249 dosya var ve bunların 657 bin 66'sı, ortalama 226 günde karara bağlanmış. BAM hukuk dairelerinde 1 milyon 271 bin 812 dosya var ve bunların da 602 bin 192'si ortalama 373 günde karara bağlanmış.

Karmaşık ticari ilişkilerin söz konusu olduğu büyük şehirlerdeki karmaşık ve kapsamlı işlerde ise davaların sonuçlanma süreleri, ortalama sürelerden çok daha uzun oluyor.

İstinaf yolu, yargılamalara hukuk davalarında ortalama 373 gün, ceza davalarında 226 gün eklemekte. Toplamda 800 ila bin günü bulan yargılamalarda hukuk davalarında toplam sürenin yaklaşık yarısını ($=373/801$), ceza davalarında ise toplam sürenin yaklaşık %25'ini ($=226/997$) istinaflar almaktadır. İdari yargıdaki istinaf mahkemeleri BİM'ler, BAM'lardan daha iyi performans gösteriyor, dosyaları ortalamada BAM'ların üçte biri kadar sürede karara bağlıyor.

İstinaf mahkemeleri “duruşmalı temyiz hakkını yerine getirmek, yeniden yargılama yapılmasını sağlamak, tek celse yargılamayı gerçekleştirmek, iş yükünü azaltarak Yargıtay'ı içtihat mahkemesi haline getirmek” gibi gerekçelerle yargının bildik sorunlarına harika bir çözüm olarak takdim edilmişti. Ancak bu gerekçelerin çoğunluğu gerçekleşmediği gibi gerçekleşmeyeceği ortaya çıktı. İstinaf mahkemesi, “yeni baştan yargılama yapan mahkeme” demek olduğu halde, istinaf mahkemeleri yeniden yargılama yapmadıkları gibi, istinaf incelemelerinde bile hâkimler isterlerse duruşma yaparlar.

Yükleniyor...

Sözde istinaf mahkemeleri içtihat mahkemeleri olmayacaktı! Fakat temyiz hakkına getirilen sınırlamalarla istinaflar hızla içtihat üretmeye çoktan başladılar. Yargıtay'ı içtihat mahkemesi haline getirelim derken tersi oldu, Yargıtay üyeleri gibi hâkim teminatlarına sahip olmayan 2 bin 500'ün üzerinde hâkimin görev yaptığı istinaf mahkemeleri, adeta küçük Yargıtaylar haline gelmekte. Gelineen noktada şu anki haliyle istinaf mahkemelerini kurmanın hatalı olduğu ortaya çıktı.

İstinafı tek başına değil ilk derece mahkemelerle birlikte ve yargının temel kalite sorunlarına çözüm üretecek şekilde geliştirip, kaliteli hizmet üreten yalın ve çevik bir organizasyona dönüştürmenin yolunu bulmak

gerekir. İstinaf mahkemelerini kurmanın temel amacı yeniden yargılama yapmaktır. O halde mevcut sistemi ve çalışma usullerini buna göre ve tam anlamıyla yargılama yapılacaktır, mahkemenin işleyişini tek celse duruşma yapıp karar verileceği şekilde tasarlamak gerekir.

Bunun için ise mahkemenin önüne gelecek dosyaların tam ve tekemmül etmiş olarak hazırlanması sağlanmalıdır. Dosya hazırlama görevi görece genç ve tecrübesiz hukukçulara, duruşma ve yargılama yapma görevi görece daha tecrübeli ve bilgili hâkimlere verilmeli. Dolayısı ile genç ve tecrübesiz hâkimlerin görev yaptığı ilk derece mahkemelerine dosyaları hazırlama görevi, daha tecrübeli ve bilgili hâkimlerin görev yaptığı istinaf mahkemelerine de tek celse duruşma ile yargılama yapma görevi verilmesi gerekir.

Bu durumda ilk derece mahkemelerini adli hazırlık mahkemeleri olarak yapılandırmak, görevlerini delillerin toplanmasında, bilirkişi rapor ve tanık ifadesi almakta avukatlara nezaret ve yardım etmek olarak belirlemek gerektiği doğal olarak ortaya çıkar. Bu mahkemelerin koruyucu ve ihtiyati tedbirlere de etkin ve hızlı olarak karar vermesi ile uyuşmazlıklara yargının hızla el atması sağlanabilir. Böylece yargılamaların tek celse duruşmada bitirilmesi sağlanabilir, halihazırda üç-dört sene süren bir dava iki-üç ay içinde daha da isabetli olarak karara bağlanabilir. Hâkimler dilekçe okumak yerine duruşmayı dinleyerek bilgilenir ve kararlarını daha isabetli ve maddi gerçeklere daha uyarlı olarak oluşturabilir.

Böyle bir sistemde taraflar, büyük oranda ve duruşma başlamadan önce sulh olurlar. Bir yandan hem mahkemedeki hem de temyize giden işler azalırken kararların isabet oranı artar tarafların da adalet duygusu tatmin olur. İşte o zaman “Ankara’da yargıçlar var” denilebilir.